

Šah do posljednje figure

ovaj tekst je isječak iz romana Orfej Đorđa Bjelajca

Jedne prilike, predveče, šetajući gradom, sreo sam Željka Tadića. Odmah je zastao. Izgleda mi uvijek isti. Raspoložen, fin, susretljiv.

Na njemu farmerke, majica i teniske.

„Zdravo, Dota! Gdje si!? Nisam te dugo vidio. Ajmo malo da prošetamo i popričamo... Inače, nemam baš mnogo vremena.”

„Ko ti je kriv što si se uvalio u politiku!”

„Eh, ti, sad... Nisam mogao izbjeći. Nećeš mi vjerovati. Tako je ispalo! Kad nešto ne možeš da odbiješ...”, počeo da objašnjava, a ja ga prekinuh: „Ma, pusti to! Nego, znaš da je umro Mićo?”

„Kako mi nećeš javiti! Otišao bih na sahranu...”, iznenadio se Željko. „Vidao sam ga. Obavezno stanemo... Posljednjih godina bio je slab, nema na šta se nije žalio... Baš mi je žao...”

Sredinom sedamdesetih, prije više od četvrt vijeka, kad smo Željko i ja bili momci, Milan Stojaković, tada predsjednik našeg šahovskog kluba „Braća Mažar” uvijek je bio uz nas. Znali smo danima sastavljati godišnji izvještaj za skupštinu kluba. Mićo nam je bio desna ruka. Pomagao nam oko administracije. Savjetovao nam šta da stavimo u plan za sljedeću godinu, dodavao neke stavke i podržavao nas po svim pitanjima, naročito oko novaca.

Tada su klubovi, zavisno od broja članova, uspjeha i ranga, od Šahovskog saveza dobijali novac za opremu, troškove održavanja prostorija, putne troškove, dnevnice i ostale troškove takmičenja.

Kao kroz maglu, sjećam se, prvi predsjednik kluba bio je Đuro Korica, pa onda Mićo, poslije, Njegomir Milić, pa, Rifat Šaškin, Đuro Uzelac, da bi pred kraj sve vodio Dušan Radulović.

Mijenjala su se rukovodstva, ali Mićo je, od osnivanja kluba pa do njegovog kraja, bio uz klub, uz igrače i faktički radio kao da je on predsjednik.

Imao je povjerenja u Željka i mene, međutim, znao je, kroz šalu, ponekad, kao uzgred, ispitivati.

„Vi ste dobri momci, ali Rajčević... S njim se ne može izaći na kraj. On uvijek nešto mućka. On i Đurić. Hajde, recite mi pošteno, je l' prodao onu partiju protiv 'Partizana'?”

„Ma nije, Mićo! Šah je takav!”, neuvjerljivo smo mu odgovarali.

Dragan Đurić i Boro Rajčević osnovali su šahovski klub pri Mjesnoj zajednici Hiseta. Bili prvi kapiteni, doveli nas ostale.

A kao kapiteni, ponekad, s našim protivnicima, dogovarali su da se neke partije završe remijem, takozvanim „vezanim remijima”, ako je to bilo u interesu igrača, odnosno, ekipe.

Na primjer, kada je nekom od igrača bilo potrebno pola poena da osvoji višu kategoriju, a on se našao u nezavidnoj poziciji, ili kada su pozicije bile neizvjesne, pa je za ekipu bilo bolje da se podijeli plijen, nego da se rizikuje, i tako...

Neko ko je očigledno imao dobijenu poziciju remizirao je, isto, kao i kolega iz tima koji je bio u izgubljenoj poziciji.

Po sistemu, i vuk sit i ovce na broju.

Međutim, ko je to mogao da objasni penzionerima, pogotovo ovim vojnim, a među njima je bila većina takvih. Oni bi se borili do samih kraljeva, još uvijek su bili u ratu, onom, Drugom svjetskom.

Prešli pedesetu, a u snazi, nisu znali šta će od sebe. Voljeli su da dolaze u Mjesnu zajednicu, baraku u Zagrebačkoj ulici gdje je sada čuvena „Karingtonka”. Igrali su domine, šah, karte, čitali novine i družili se uz kafu i piće.

Besposleni. Ručak ih je čekao kod kuće.

Posebno su voljeli nas igrače prve ekipe. A svi su, bez izuzetka, imali članske karte našeg kluba i ponosili se njima. Svaki naš uspjeh su slavili, a neuspjeh teško podnosili. Lično su to primali.

Prvu polovinu sedmice pričali bi o proteklom meču, a drugu o narednom. Pusto je bilo, nedjeljom, kad gostujemo.

Inače, kada smo imali šahovski meč, kad nam je neka ekipa dolazila u goste, bio je to veliki događaj. Obično u deset sati počinjao bi susret. Safija Bilić, kafe kuvarica, došla bi pola sata ranije i otvorila prozore i vrata da se prozračí baraka. A oni bi, u grupicama, vani, strpljivo čekali. Došli bi mnogo ranije, prije nje, i prije nas, i razgovarali. Raspravljali o našem protivniku.

Maltene, bolje od nas znali su kako ko igra. Sastavljali su ekipu. Kad bi se pojavio Željko Tadić, naš kapiten, prilazili su i sugerisali koga da stavi u tim.

Dmitar Šajić Šajo bio je najglasniji. Vječito sa šeširoom na glavi i lulom u ustima.

„Igraću ja umjesto Sandokančića. On svakako gubi! Pa, da vidite, onda, kako se čakmači!”

Imao je običaj svakom od nas davati nadimke i mijenjati ih. Svi smo mi bili Jarucani, Sandokančići, Zgubidančići, Jebandžije..., već kako je koga i kad nazivao.

Volio je šah i važio za jednog od boljih igrača među penzionerima. Bio je poznat po galami i raznim marifetlucima kojim se služio u toku partije. Kad je on igrao, to je bio doživljaj. Tipičan kafanski šah. Dosta kibicera, penzionera, oko stola i velika galama i gužva...

Praštalo je na sve strane, figure, upaljač, lula, šešir, pepeo...

Nije se moglo doći do riječi, neprestano je mljeo...

A i ostali, dobacivali su i obično njegovom protivniku sugerisali šta da vuče. Njemu niko nije bio potreban, niti je mogao da sugeriše. On nikog nije slušao, vukao je svoje poteze i to ne, jedan po jedan, kako nalažu pravila, nego s obje ruke, istovremeno, nekoliko...

Nije se znalo gdje stoji koja figura na ploči.

Bile su svaki čas obarane, popravljane i postavljene na mjesta između polja, nepravilno i neuredno.

Poslije, naravno, dolazilo je do sporova, jer oba protivnika tvrdila su da se određena figura nalazi na polju koje je njima odgovalo. A kad se još u to umiješaju navijači, e, onda su nastajale prave svađe.

A Šajo je bio premazan svim farbama, nenadmašan u tim malim šahovskim lopovlucima...

Tako, jedne prilike, našao se u nezavidnoj poziciji protiv, „ljutog” protivnika, Vaskrsija Šmulje.

Šaji na tabli ostalo nešto malo figura. Šmulja ga samljeo i polako osvaja jednu po jednu figuru. Navijači se razgraktali. Konačno je i Šajo dolijao. Uživaju u njegovoj agoniji. A kad oni igraju šah, onda, nema prekidanja, nema predavanja partije. Igra se do golih kraljeva. Ovog puta, Šajo nema šanse da se izvuče. Privučeni galamom prilaze i kibiceri od susjednog stola, da vide kako je opelješten Šajo.

Dorđe šapće Šaji - u prvom planu Ročko - tipična gužva u Mjesnoj zajednici -

Opšta galama...

A Šajo se ušeptrljao, povlači jedine moguće poteze.

Gubi figuru za figurom. Vraća poteze. Buni se. Pune mu ruke pojedenih figura, a u jednoj i lula. Nageo se nad tablu. Prišli su još neki da vide oko čega se diže tolika dreka. Navijaju za Šmulju.

U jednom trenutku Šmulja pojede Šaji skakača...

A Šajo skoči ko oparen, vrisnu: „Remi! Remi!”

Kakav remi!?! Svi su začuđeni, šta mu bi!?!

Prije tog Šmuljinog poteza, Šajo je neprimjetno uklonio svog lovca s table, tako da više nije imao čime igrati, jer su mu dva preostala pješaka bila blokirana, a kralj nije imao gdje. Znači, bio je u patu.

Galami. Remi! Šmulja, zabezknut, gleda u tablu.

Stvarno je pat. Kralj nema gdje. Šmulja hoće da vrati potez. Naravno, Šajo to ne dozvoljava i sav važan i srećan zbog „izvučenog” remija, ne da da iko dira figure, raširio obje ruke i razgalamio se.

„Ajđ’ sad nek neko povuče, jarucani! Ako ima čim! Ajđ’!”

Umiješali su se, navijači, govore da je ukrao sam sebi lovca, ali on, neće ni da čuje. Pobunio se i Šmulja. I njemu je sumnjivo.

Pola kafane je na Šmuljinoj strani, a pola na Šajinoj.

Zakuvavaju. Nastala je pometnja. Porušene su figure. Niko više neće da igra sa Šajom. A onda su, neki, razilazeći se, napali Blaža Rodića koji je sjedio u blizini. Psuju ga...

„Ej, Ročko, jeb’o te on. Što ga nisi strelj’o, kad si ga naš’o među četnicima. Ne bi nas sad ovdje zajebav’o.”

Ročko, onako krupan, blago se smješкао: „Eh, Šajo, Šajo...”

Valjda je, poslije neke borbe s Nijemcima, Šajo ranjen pao u ruke četnika. Neko vrijeme je bio s njima, a Ročko je, tada, sa svojom jedinicom, opkolio i razbio te četnike. Naravno, sve su postreljali, a Šaju, nisu, jer su ga neki prepoznali.

Šta je od svega bila istina, a šta nije, to niko ne zna.

U svakom slučaju naslušali smo se raznih priča u vječito zadimljenoj i zagušljivoj baraci Mjesne zajednice Hiseta.

Ponekad, naša ekipa nije bila kompletna.

Tada bismo, nekog od njih, nekog od penzionera, stavili u tim da igra. Onda je on bio glavni junak, a ako bi kojim slučajem dobio partiju ili izvukao remi, pričalo se o tome mjesecima.

Boro Rajčević znao je najbolje da podiže temperaturu. Naime, kad neko od igrača izgubi, imao je običaj reći kako je ovaj prodao partiju.

Naravno, to nije bila istina, ali među penzionerima bi se začas pročulo. I onda ne bi prestajala priča o mučkama i još koječemu. Čak se i na Godišnjoj skupštini kluba raspravljalo o tome.

Istina, Boro je bio sklon mučkama, ali ni mi, njegovi saigrači, nismo bili sigurni da li je zaista prodao neku partiju.

Branko Materić, Ilija Šejtan, Rade Kerkez, Stevo Kljajić, Ostoja Vorkapić, Rade Dejanović, Nevenko Grebenarević, Boško Marić, Miroslav Marinković, većina u penziji, bili su naša vjerna publika...

U Mjesnoj zajednici okupljala se i mlađarija iz komšiluka. Momci, nekoliko godina mlađi od nas; Zoran Šestić, Boris Vuković, Milenko Vasiljević, Ferenc Borčoš Feri, Rajko Vuković, Darko i Ranko Bosnić, Dragan Kesić, Zoran Milić, Dženet Bahtijarević i još neki... Većina njih igrala je za naš klub, obično, omladinsku ploču.

Zoran Šestić je bio posebna priča. Po potrebi igrao je omladinsku ploču i kada je davno prešao propisanu granicu od osamnaest godina. Međutim, onako mršuljav i sitan, igrao je na mjestu omladinca i kada je imao preko dvadeset pet.

Dugo godina naš klub bio jedan od najjačih.

U Banjaluci, izuzev prvoligaša, Šahovskog kluba „Nikica Pavlić”, rame uz rame, bili smo mi i Studentski šahovski klub „Rade Ličina”. Tek kasnije, Dragan Vještica uspio je da ojača Šahovski klub „Rudi Čajavec” na uštrb igrača iz kluba „Rade Ličina”.

Uvijek ovako odlutam kad se sretnem s nekim iz bivšeg kluba. Ne prestaje priča...

„Željko, znaš ko je stalno u parku!?! Đuro Korica. Odlično se drži. Predajem njegovoj unuci Jeleni. Jedne prilike rekao sam joj da pozdravi dedu. Čudila se otkud ga znam...”

Ni Željko nije drugačiji.

„Ja viđam Šaju u gradu među penzionerima. Vječito diskutuju...”

„Mićo mi je pričao za Šaju, onako u šali, kaže, uh, koje je Šajo bio pašče, kaže, kad je bio ranjen, za onog rata, i trebalo da ga operišu, doktora nigdje. Nakon nekoliko dana, njemu metak sam od sebe izašao iz rane...”, prisjećam se jednog od posljednjih susreta s Mićom.

„Eh, Mićo... Pravo da ti kažem, bilo je najljepše onih prvih godina u klubu...”, vajka se Željko. „Ono, dok se još nismo plasirali u Republičku ligu. Sjećaš se, potrpamo se svi u fiću kod Rilkea, Ristića. Nas deset. Cijela ekipa. I idemo na gostovanje. Bogu iza nogu...”

„Da, da! Samo je Đurađ Ristić, onda, imao auto. Đurić se nešto naljutio, napustio nas. Ostali u ekipi mi mladi. Poslije Rilkea i Ramadana, ja sam bio najstariji. Vi ostali, maltene, balavci...”

„Jeste! Boro Rajčević, Ramadan Hasani, Rilke, ti, ja, Amor Bukić, omladinci, Vojislav Vojkan Dimitrijević i Siniša Nidžić, pa ženske, Savjeta Pekez, Nevenka Čikić...”, nabraja Željko. „A, sjećaš se, one nedjelje, kad nam je nedostajao igrač. Onda kad smo u Han Kola povelili onog starog... Kako se ono zvaše? Ma, brate, onaj tvoj rođak...”

„Strahinja Savinović!”

„Da! Kako je samo samljeo njihovog najboljeg igrača.”

Ko se toga ne sjeća? Mi momci, oko dvadeset, a Strahinja preko šezdeset. U šeširu, kaputu i čizmama, a, maltene, ljeto. Nosi onaj svoj stari štap. Sjeo za tablu, ne skida šešir. Mještani se sakupili. Gurkaju se i podsmijevaju mu se. On ćuti. Ne diže glave. Razmišlja i polako vuče poteze. Njegov protivnik postao nervozan. Malo-malo, pa ga pogleda ispod oka, a on ne trepće. Ne obraća pažnju ni na kog.

Mi davno završili partije. Samo na njega čekamo.

Kako vrijeme odmiče, tako se njegov protivnik sve više vrpolti. Oblila ga rumen. A Strahinja mrtav-hladan. Mic po mic, bukvalno ga je udavio. Na kraju ga je matirao, kako mi kažemo, ko balavca.

Sve nas je iznenadio, a stavili smo ga na prvu ploču, onako, kao žrtvu. Iz zafrkancije.

„Ma, da! Mi smo uvijek bili mlada ekipa! Onda je, na ženskoj ploči za nas igrala Jasminka Janković. Lijepa djevojka, a baš iz njihovog kluba, iz Han Kola...”, nisam siguran, pa tražim potvrdu od Željka. “Je l’ tako?”

„Jeste! U to doba smo sve redom pobjeđivali visokim rezultatima zahvaljujući tome što smo imali jake omladince; Milan Novković, Jovica Vojvodić, Milorad Vuković, Zoran Vukojević, Brane Predragović...”, Željko uvijek to ističe. „Kao kapiten imao sam muke da prikupim igrače. Mnoge ekipe tada uopšte nisu imale šahistkinje, a kod nas ih je bilo napretek. Sjećaš se, Anđa Vujadin, Tanja Pekez, Persa Čeranić, Nataša Đekanović,... Igrala je i moja sestra Jadranka... Nekada i Suzana... Tad smo se još zabavljali...”

Nikad kraja priči. Svako se vratio svojim sjećanjima. Malo smo začutili. Šetamo Gospodskom, a ona puna mladih.